

SEROCKI MIEJSCOWNIK

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Świecienica Izbica
SEROCK
Wola Kiełpińska
Kania Polska
Gąsiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębniki Guty
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Debe
Skubianka
Wierzbica
Łacha

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Odcinek 11 - NOWA WIEŚ

Od kolonistów do działkowiczów

Miejscowość powstała pod koniec XVIII w., to jest po 1781 r., gdyż nie została wymieniona w protokole wizytacji parafii Popowo. W owym czasie dużą część terytorium tej parafii stanowiły nadbużańskie i nadnarwiańskie lasy i łąki. Należały one do Michała Kozłowskiego stolnikiewicza owruckiego właściciela popowa, który sprowadził niemieckich kolonistów aby zagospodarowali podmokłe tereny w widłach Narwi i Bugu. Niemieckim osadnikom tego rodzaju warunki były niestraszne, dlatego w wielu miejscach byli swego rodzaju pionierami.

W tym czasie powstały przecież takie powiedzonka jak: „Gdzie żaba skrzeczy, Tam Niemiec beczy”

„Gdzie bagno i leszczyna rośnie,
Tam Niemiec żyje radośnie”.

Przyciągały ich niskie ceny ziemi, dostatek lasów i łąk. Karczując lasy i odwadniając podmokłe tereny, tworzyli gospodarstwa rolne, z których płacony czynsz, stanowił ważny i stały dochód właściciela dóbr. Syn inicjatora sprowadzenia osadników, Adam Feliks Kozłowski sprzedał w 1817 r. dobra Popowo i Wielęcin z przyległościami: Popowo Kościelne, Kania, Nowa Wieś, Cupel, Łacha, Gąsiorowo i Huta Podgórna, swojemu szwagrowi Tomaszowi Skarzyńskiemu, posłowi na sejmy z czasów Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego. Od tego momentu

na ponad 100 lat dobra Popowo było w rękach tej zasłużonej rodziny ziemiańskiej.

W Nowej Wsi mieszkali nie tylko Niemcy, ale mieli tu też swoje gospodarstwa Polacy, a Żydzi karczmę, jak w 1809 r. Leyzor Idzikowicz. Niemcy przybyli zapewne z Prus i byli wyznania ewangelicko-augsburskiego. W związku z rozwojem osadnictwa niemieckiego w powiecie pułtuskim, w połowie XIX w. została utworzona w Pułtusk parafia ewangelicka, która przejęła były katolicki kościół NMP. Dzięki zachowanym aktom tej parafii znamy nazwiska mieszkańców Nowej Wsi, wielkość ich gospodarstw i liczebność rodzin.

W 1841 r. w Nowej Wsi mieszkało 46 kolonistów, więcej było ich w Łasze - 144 i w Kani Niemieckiej 49, mniej w Bindugach i Tusinie po 25 osób. W Serocku były tylko 2 rodziny, farbierza Krystyna Bryzmańskiego i zegarmistrza Ka-

Wizytówka Tomasza Skarzyńskiego

rola Morytza. W Nowej Wsi było wtedy 8 rodzin kolonistów, a cztery lata później już 17. Gospodarstwa najczęściej miały wielkość 20 mórg.

Zdarzali się też rzemieślnicy jak np. stolarz i kowal. Koloniści przywiązywali dużą wagę do edukacji swoich dzieci i dlatego w większych wspólnotach zakładali swoje szkoły. Pierwszym znanym nauczycielem był w 1846 r. Fryderyk Wiese.

W 1883 r w Nowej Wsi było 14 domów, 78 mieszkańców, w których władaniu było 356 mórg, a właściciel dóbr Popowo - Stanisław Skarzyński miał tu 94 morgi.

W czasie I wojny światowej – w 1915 r., władze rosyjskie. wysiedliły kolonistów niemieckich w głąb Rosji. Po wojnie wróciły tylko nieliczne rodziny, głównie na łąkę nieco mniej do Nowej Wsi i Kani Niemieckiej. Sposobem gospodarowania nie różnili się specjalnie od swoich polskich sąsiadów, a nawet tak jak np. Gustaw Melcer i Jakub Zeman w 1919 r. trudnili się nielegalną uprawą tytoniu W 1939 r. Niemcy stanowili zaledwie ¼ mieszkańców Nowej Wsi.

Pod koniec 1939 r. po usunięciu z Serocka Żydów w mieście było 3372 Polaków, 60 Niemców i 2 Ukraińców. Liczba Niemców w mieście nieznacznie się zwiększyła, gdyż niektórzy mieszkańcy Nowej Wsi czy Dąbrowy Arciechowskiej przejmowali polskie gospodarstwa lub żydowskie domy i sklepy. Część została zatrudniona w administracji, a trzech Niemców z Nowej Wsi było strażnikami w obozie pracy przymusowej, który funkcjonował w Serocku od maja 1940 do maja 1944 r.

Pani Elza Sandmeier – obecnie mieszkająca w Hamburgu - która odwiedziła w październiku 2010 r. Serock, przyniosła się w 1940 r. do Serocka by podjąć pracę na poczcie, a jej matka przejęła sklep Lewinerów, na rogu ulicy Kościuszki i Rynku.

Chata wiejska

Cmentarz w Kani

Inne stare obiekty, to niedawno wyremontowana kapliczka w centrum wsi oraz kilka drewnianych chałup, przeważnie już niezamieszkałych.

Z Nową Wsią nierozzerwalnie związany jest cmentarz ewangelicki, leżący w granicach administracyjnych sąsiedniej miejscowości Kani Nowej, dawniej Kani Niemieckiej. Powstał on na początku XIX w. i służył jak miejsce wiecznego spoczynku również dla mieszkańców tego wyznania z innych, pobliskich wsi.

Powstanie w 2009 r. Stowarzyszenia Sympatyków Nowej Wsi na Rzecz Jej Rozwoju i Pro mocij wpisało wieś na mapę kulturalną nie tylko gminy, ale całego regionu Zalewu

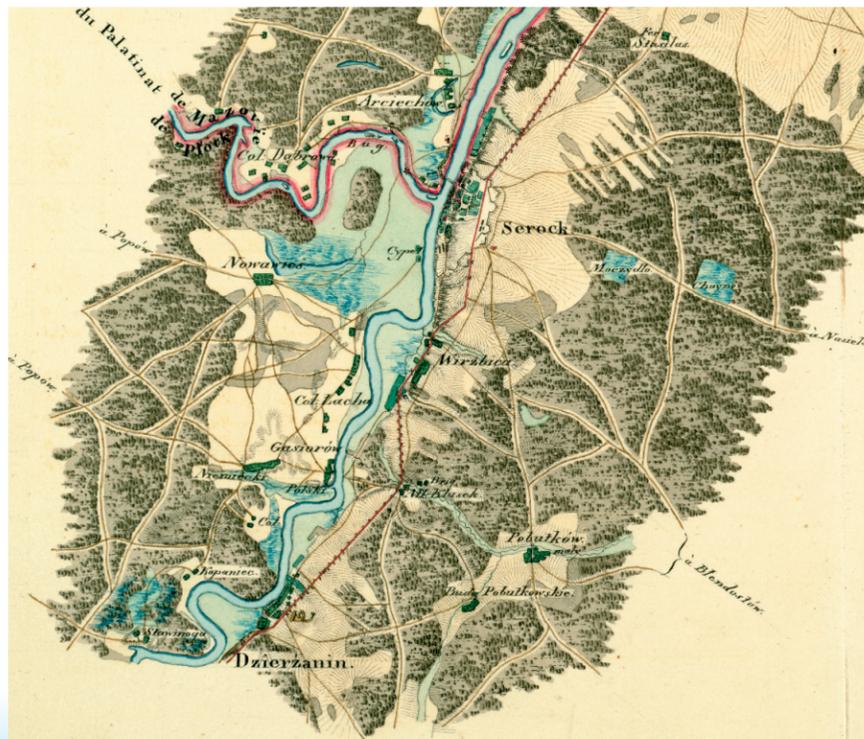

Cmentarz w Kani

Zegrzyńskiego. Współpraca stałych mieszkańców oraz działkowiczów w realizacji wielu ciekawych inicjatyw stanowi swego rodzaju kontynuację tradycji integracyjnych z czasów osadnictwa niemieckiego.

Sławomir Jakubczak

Zapraszamy na stronę <http://www.nowawies.org/> by przyjrzeć się działalności Stowarzyszenia Sympatyków Nowej Wsi

Wierzbica i okolice w I poł. XIX

Po III rozbiorze Nowa Wieś znalazła się w strefie granicy austriacko-pruskiej. W grudniu 1806 r., przed i po bitwie pod Pułtuskim, w Nowej Wsi stacjonowały wojska rosyjskie. W maju 1807 r. w rejonie Nowej Wsi toczyły się zacięte walki między Francuzami i Rosjanami.

Jedną z ostatnich zamieszkałych w Nowej Wsi przedstawicielkę społeczności kolonistów niemieckich była Pani Matylda Lidtkie z domu Kulma, która zmarła 21 sierpnia 19969 r. w wieku 75 lat.

Zasłużonym mieszkańcem wsi był Czesław Śmieciński (1908-1977) działacz PPR oraz wójt gminy Zegrze w pierwszych latach po II wojnie.

Pamiętkę historyczną stanowi budynek dawnej szkoły. W okresie II Rzeczypospolitej nauczycielem był m.in. p. Wierciński, a w okresie powojennym ostatnią nauczycielką była Zofia Raczkowska ze Skubianki, później pracująca w szkole w Serocku i pełniąca funkcję wiceprzewodniczącej Rady Miejskiej w Serocku 1994-1998.

Budynek dawnej szkoły